

East African Journal of Swahili Studies

eajss.eanso.org

Volume 5, Issue 1, 2022

Print ISSN: 2707-3467 | Online ISSN: 2707-3475

Title DOI: <https://doi.org/10.37284/2707-3475>

EAST AFRICAN
NATURE &
SCIENCE
ORGANIZATION

Original Article

Utomilisi wa Lugha kama Chanzo cha Ubadilishanaji Msimbo Miongoni mwa Wanafunzi wa Chuo Kikuu katika Kaunti ya Kiambu

Beatrice Njambi Mwai¹ & Dkt. Leonard Chacha, PhD²

¹ Chuo Kikuu cha Umma, S. L. P. 01100 Kajiado, Kenya.

² Chuo Kikuu Kenyatta, S. L. P. 43844 - 00100 Nairobi, Kenya.

* Barua pepe ya mawasiliano: beatricendiangui@gmail.com

DOI ya Nakala: <https://doi.org/10.37284/jammk.5.1.627>

Tarehe ya Uchapishaji: **IKISIRI**

21 Aprili 2022

Istilahi Muhimu:

*Kubadili msimbo,
Umilisi wa Lugha,
Utomilisi wa Lugha,
Wingi Lugha.*

Utafiti huu ulichunguza swala la kubadili msimbo miongoni mwa wanafunzi wa vyuo vikuu Kaunti ya Kiambu. Fikra kuu iliyoongoza utafiti huu ni kuwa wanafunzi hao hubadili msimbo kwa sababu ya utomilisi wa lugha. Hawana umilisi mkamilifu wa lugha moja. Kwa mfano, utafiti huu umeangazia lugha za Kiingereza na Kiswahili. Tumedhihirisha kuwa hawa ni wanafunzi wa chuo kikuu lakini hawawezi kuwasiliana kwa lugha moja kwa ufasaha, lazima waingie katika lugha nyingine ili kufanikisha mawasiliano. Kwa mfano, kama wanatumia lugha ya Kiswahili wanabadilisha na kuingia katika lugha ya Kiingereza kwa sababu wameshindwa kuendeleza mazungumzo katika lugha ya Kiswahili. Utafiti huu umeongozwa na nadharia tambulishi iliyopendekezwa na Myers-Scotton (1983). Kulingana na Myers-Scotton, katika mawasiliano yoyote, kuna hali ya alama inayotambulika na isiyotambulika. Katika kuchagua alama, mzungumzaji huchagua alama kulingana na mahitaji ya kijamii. Pia huonyesha kuwa kubadili msimbo ni kwa sababu ya ugumu wa watu kutumia lugha moja na ugumu huo uko akilini mwa mzungumzaji. Utafiti huu umeegemea maktabani na nyanjani. Maktabani, utafiti huu umenufaika kwa kupata data kutoka kwa machapisho, vitabu na majarida kuhusu dhana ya kubadili msimbo, uwili lugha na misingi ya nadharia. Nyanjani, utafiti huu umefanywa katika Kaunti ya Kiambu, Chuo Kikuu cha Kenyatta na Chuo Kikuu cha Mount Kenya. Utafiti huu umehusisha matumizi ya vifaa kama vile mwongozo wa mahojiano na kuhudhuria vikao rasmi ambavyo vijana wanawasiliana. Data iliyochanganuliwa kwa mujibu wa nadharia tambulishi imewasilishwa kwa njia ya maelezo.

APA CITATION

Mwai, B. N. & Chacha, L. (2022). Utomilisi wa Lugha kama Chanzo cha Ubadilishanaji Msimbo Miongoni mwa Wanafunzi wa Chuo Kikuu katika Kaunti ya Kiambu. *East African Journal of Swahili Studies*, 5(1), 64-72. <https://doi.org/10.37284/jammk.5.1.627>.

CHICAGO CITATION

Mwai, Beatrice Njambi & Leonard Chacha. 2022. "Utomilisi wa Lugha kama Chanzo cha Ubadilishanaji Msimbo Miongoni mwa Wanafunzi wa Chuo Kikuu katika Kaunti ya Kiambu". *East African Journal of Swahili Studies* 5 (1), 64-72. <https://doi.org/10.37284/jammk.5.1.627>.

HARVARD CITATION

Mwai, B. N. & Chacha, L. (2022) "Utomilisi wa Lugha kama Chanzo cha Ubadilishanaji Msimbo Miongoni mwa Wanafunzi wa Chuo Kikuu katika Kaunti ya Kiambu", *East African Journal of Swahili Studies*, 5(1), pp. 64-72. doi: 10.37284/jammk.5.1.627.

IEEE CITATION

B. N. Mwai & L. Chacha. "Utomilisi wa Lugha kama Chanzo cha Ubadilishanaji Msimbo Miongoni mwa Wanafunzi wa Chuo Kikuu katika Kaunti ya Kiambu", *EAJSS*, vol. 5, no. 1, pp. 64-72, Apr. 2022.

MLA CITATION

Mwai, Beatrice Njambi & Leonard Chacha. "Utomilisi wa Lugha kama Chanzo cha Ubadilishanaji Msimbo Miongoni mwa Wanafunzi wa Chuo Kikuu katika Kaunti ya Kiambu". *East African Journal of Swahili Studies*, Vol. 5, no. 1, Apr. 2022, pp. 64-72, doi:10.37284/jammk.5.1.627.

UTANGULIZI

Kubadili msimbo ni jambo la kawaida hasa miongoni mwa vijana nchini Kenya. Msimbo ni alama inayotumiwa kuwakilisha dhana fulani. Kubadili msimbo ni dhana inayotumika katika Isimu jamii. Isimu jamii ni taaluma inayochunguza matumizi ya lugha kulingana na vikwazo vya kijamii. Taaluma ya Isimu jamii ina upeo mpana. Kuna mambo kama vile wingi lugha ambayo ni hali ya mtu mmoja kuweza kuzimudu lugha nyingi. Kwa mfano, mtu mmoja anaweza kuwa na uwezo wa kusema na kuelewa lugha kadhaa kando na lugha yake ya uzawa. Kutokana na hali ya watu wa jamii au lugha mbalimbali kutangamana, wengi wao huishia kuzijua lugha nyingi, kama vile Mluo kuwa na umilisi wa Kikuyu, Kikamba, Kiingereza na Kiswahili kwa pamoja. Umilisi wa lugha nyingi hutokana na mambo kama vile maingiliano baina ya jamii zinazozungumza lugha tofauti, lugha moja kuwa na hadhi na staha ya kijamii, ukuruba wa kimaeneo ambapo mzawa wa lugha huwa na nafasi kubwa ya kumiliki lugha ya eneo jirani, sababu za sera ya elimu na sababu za kiuchumi. Kubadili msimbo ni matumizi ya lugha mbili au zaidi wakati mtu anazungumza. Kuna aina tatu za kubadili msimbo ambazo ni kubadili vishikizo, kwa mfano katika sentensi 'Si I told you about it'. Aina ya pili ni kubadili msimbo baina ya sentensi, kwa mfano 'We should mean business now ili tumalize haraka'. Aina ya tatu ni kubadili msimbo ndani ya sentensi.

Kwa mfano 'Fanya haraka twende tao kucheki rafiki yangu'.

Kichocho cha Utafiti

Jambo lililochochea utafiti huu ni kutokana na jinsi watafiti alivyoshuhudia waajiriwa waliomaliza masomo ya chuo kikuu muda si mrefu uliopita walivyopata ugumu kujieleza wakati walipewa nafasi kazini. Katika mawasilisho yao, walikuwa wanatumia Kiingereza kwa sentensi chache kisha wanaruka kwa Kiswahili na kadhalika. Jambo hili halikutokea katika mmoja wao tu bali wengi wao licha ya kwamba walikuwa wamesomea lugha (Kiingereza/Fasihi au Kiswahili) chuoni. Ni hali hii iliyofanya watafiti kufikiria tatizo ni lipi hasa.

MAANDISHI KUHUSU KUBADILI MSIMBO

Kubadili msimbo ni hali ambapo mzungumzaji hutumia zaidi ya lugha moja katika mazungumzo kwa wakati mmoja. Kubadili msimbo ni hali ambapo mwana uwili-lugha anaingiza neno ambalo halijatoholewa katika lugha yake kutoka kwa nyingine. Kachru (1977) anaeleza kuwa kubadili msimbo ni kuchagua kutumia msimbo fulani tofauti na ule wa mwingine kutegemea hali ilivyo. Myers-Scotton (1983) anaeleza kuwa kubadili msimbo ni matumizi ya lugha mbili au zaidi katika mazungumzo, bila kutohoa kifonolojia lugha moja ili iingiliane na nyingine. Ufafanuzi wa Myers-

Scotton ndio watafiti alionelea bora zaidi kwa mujibu wa utafiti huu kwani utafiti huu ulichunguza matumizi ya lugha mbili tofauti katika mazungumzo.

Wataalam kama vile Appel na Muysken (1987), Hudson (1980), na Myers-Scotton (1993) walichunguza maswala kama vile muktadha ambapo kubadili msimbo hujitokeza, sababu za kubadili msimbo, mitindo ya kubadili msimbo na aina za kubadili msimbo. Walichunguza mambo yanayosababisha kubadili msimbo na changamoto zake. Wanapendekeza kuwa katika kuchanganua swala la kubadili msimbo, ni muhimu kuchunguza dhana ya asili ya lugha pokezi. Utafiti huu ulifaa kazi hii kwa sababu watafiti hawa walichunguza swala la kubadili msimbo hususan sababu za kubadili msimbo ingawa hawakuangazia swala la utomilisi wa lugha kama mojawapo wa sababu kuu za kubadili msimbo.

Parkin (1974) alifanya utafiti kuhusu ubadilishaji msimbo kati ya watu wanaoishi katika mtaa wa Kaloleni, Nairobi. Alibainisha kuwa watu hubadili msimbo kwa mfano kutoka Kiingereza, Kiswahili na lugha za kwanza kwa sababu ya hali mbili ambazo ni kabila na utabaka wa wahusika. Alibainisha kuwa lugha ya Kiingereza ilitumiwa sana na watu wa tabaka la juu na wanaotumia lugha za kwanza waliegemea katika ukabila. Kazi hii ilianguzia sababu za kubadili msimbo ambazo ndizo baadhi ya mada kuu za utafiti. Ingawa, utafiti huu utajikita katika sababu za utomilisi lugha.

Utafiti wa Scotton na Ury (1977) kuhusu lugha ya Kiluhya ulitambua kuwa wazungumzaji walibadili msimbo kwa kuzingatia lugha za Kiingereza, Kiswahili na Kiluhya. Watafiti hawa waliainisha kazi zao kwa kutumia nadharia ya mapatano ambayo hueleza kuwa msemaji huchagua kubadili msimbo kama chombo cha kupatanisha au masharti fulani anayokusudia.

Muthwii (1986) alichunguza matumizi ya lugha katika jamii ya wingi-lugha na umuhimu wa ubadilishaji msimbo. Alianguzia lugha za Kiingereza, Kiswahili na Kalenjin. Alitumia nadharia ya uamilifu ya Gumperz (1982). Kazi hii ya Muthwii ilishughulikia umuhimu wa kubadili msimbo lakini utafiti huu utahusu sababu za kubadili msimbo.

Gachinu (1996) alifanya utafiti kuhusu dhana ya kubadili msimbo miongoni mwa wazungumzaji wa Kikuyu, Kiswahili na Kiingereza. Alibainisha kuwa kuna uwezekano wa kubadili msimbo kwa kubadili sentensi nzima. Tofauti na utafiti huu ni kuwa kazi yake ilijihusisha na mitindo ya kubadili msimbo.

Muthuuri (2000) alichunguza kubadili msimbo miongoni mwa wanafunzi wa Chuo Kikuu cha Kenyatta. Alianguzia mandhari ya wingi lugha hasa wazungumzaji wa lugha ya Kiingereza, Kiswahili na Kikuyu. Alibainisha kuwa sababu ya vijana kubadili msimbo ni wakiwa na nia ya kufanana na kutofautiana. Alitumia nadharia ya usawazishaji usemi ya Giles. Tofauti ni kuwa utafiti huu unanuia kubainisha kuwa vijana hubadili msimbo kwa sababu ya ile hali ya kutokuwa na umilisi wa lugha moja na sampuli lengwa ni vijana waliohitimu kutoka chuo kikuu.

Kanana (2003) alitafiti kuhusu matumizi ya lugha miongoni mwa Wamaasai wanaoishi jijini Nairobi hasa wale ambao wana uwezo wa wingi lugha. Alitumia nadharia ya utambulishi. Utafiti wake ulihusu dhima ya msimbo na mambo yanayoathiri uchaguzi wake. Alihusisha umri, uana na ujamaa katika utafiti wake. Utafiti huu ulitufaa kwani hii ndiyo nadharia ambayo tulitumia katika kazi hii.

Nthiga (2003) alifanya utafiti kuhusu mitindo na dhima za kubadili msimbo katika shule za chekechea kwa kuzingatia hali halisi ya darasani. Alitumia nadharia ya usawazishaji. Utafiti huu ulionyesha kuwa watoto hubadili msimbo ili waweze kuwasiliana kwa urahisi na kwa njia inayoeleweka.

Munuku (2005) alifanya uchunguzi wa kubadili msimbo katika nyimbo za kisasa za *rap*. Alianguzia mitindo na mikakati ya ubadilishaji msimbo katika nyimbo za rap nchini Kenya na jinsi ambavyo hawa waimbaji hubadili msimbo ndani ya sentensi au katika vifungu vya maneno.

Ndegwa (2009) alichunguza dhima na mitindo ya ugeuzaji msimbo katika vituo vya redio, hasa misimbo, dhima na mitindo ya kubadili msimbo. Alitumia nadharia ya usawazishaji usemi. Katika utafiti wake alilenga matangazo ya redio yanayotumia lugha ya taifa ambayo ni Kiswahili.

Hata ingawa tafiti nyingi zimefanywa kuhusu kubadili msimbo, ni wazi kuwa hakuna utafiti ambao umefanywa kuhusu utomilisi wa lugha kama sababu kuu ya kubadili msimbo miongoni mwa vijana wa vyuo vikuu.

MISINGI YA NADHARIA

Kazi hii imeongozwa na misingi ya nadharia ya utambulishi. Nadharia ya utambulishi (nadharia ya isimu jamii) iliyoasisiwa na Carol Myers-Scotton ni mojawapo ya kielelezo cha sababu ya wanajamii kuchanganya msimbo. Nadharia hii inadai kuwa wazungumzaji huchagua lugha kuashiria seti za haki na wajibu, yaani misimbo ya kijamii ya kidhahania inayotumiwa na wazungumzaji katika mtagusano wao. Nadharia hii ni mojawapo wa nadharia kamilifu za kuchanganya msimbo. Nadharia hii inadai kuwa watumiaji wa lugha ni watu wenye akili razini na huchagua kutumia lugha inayoashiria haki na wajibu wao, sawia na wazungumzaji wengine katika mazungumzo kwenye mazingira yao. Wakati hakuna lugha inayopendelewa na inayoweza kutumiwa moja kwa moja, wazungumzaji huchanganya msimbo ili kutafuta namna ya kujieleza. Hata hivyo, wanaisimujamii wengi huipinga nadharia hii kwa misingi kuwa uteuzi wa lugha huwa ni wa kirazini/kimantiki.

Kulingana na Myers-Scotton (1983), katika hali yoyote ya mawasiliano, huwepo na hali iliyotambulishwa na isiyotambulishwa. Katika kuchagua msimbo, mzungumzaji hutathmini utambulisho wa hali anazoweza kuchagua kulingana na nguvu za kijamii zilizo katika jumua yao, na anaamua ama kufuata au kutofuata utaratibu wa kifesturi. Kwa hivyo, kufanya uteuzi wa lugha iliyotambulishwa huwa ni tendo la ufahamu wakati wa kuzingatia kanuni na sheria. Watumiaji wa lugha huteua lugha iliyotambulishwa wakiwa na akili razini kama mbinu ya kubainisha msimamo wao wa kijamii kulingana na kanuni ya mapatano. Mtu anafaa kuchagua mtindo wa kuchangia kwake katika mazungumzo ili aashirie kanuni na masharti anayotaka kuzingatia baina yake na anayezungumza naye wakati wa mazungumzo. Hali ya utambulisho huambatana na sifa za kiarudhi kama vile mtuo au maoni ya ziada katika kuchanganya msimbo. Wakati ambapo hali ya utambulisho si bayana, wazungumzaji huchanganya msimbo ili kutoa

ufafanuzi kwa njia ya kuleta usawa katika mawasiliano yao ya kijamii.

Myers-Scotton amependekeza kuwa uteuzi wa hali iliyotambulishwa huweza kufanyika kwa lugha zote zilizoteuliwa zaidi ya kuchanganya msimbo. Utafiti huu ulizingatia mihimili ya lugha ya nadharia ya Myers-Scotton ambayo inaonyesha vikwazo vya kubadili msimbo kwa sababu ya ugumu wa leksia ya kiakili (kinyume na muundo wa juu wa leksia). Nadharia hii inasisitiza kuwa mzungumzaji hubadili msimbo baina ya lugha ya mwanzo na ile lugha iliyokolea. Lugha ya mwanzo inaeleweka na hutumika kwa wingi. Lugha hii ya mwanzo huilemea lugha iliyokolea. Lugha iliyokolea ni ile ambayo haitumiki katika mazungumzo sana ni ile ambayo mzungumzaji hubadili. Kwa mujibu wa nadharia hii, uchaguzi/uteuzi wa kiisimu unaofanywa na wazungumzaji katika hali za kubadili msimbo hupata motisha kutoka kwa athari za kijamii zinazotokana na kufanya uamuzi huo. Nadharia hii ina mihimili mitatu”

MIHIMILI YA NADHARIA

Kanuni ya Hali Isiyo Tambulishi

Kanuni hii huashiria kuwa unastahili ufanye msimbo wako hali isiyo tambulishi ya majukumu na haki isiyo tambulishi katika maongezi wakati ambapo unataka kudhibitisha seti ya haki na wajibu.

Kanuni ya Hali Iliyo Tambulishi

Kanuni hii huashiria kuwa ufanye msimbo wa hali iliyo tambulishi ambayo si hali tambulishi ya haki na wajibu yasiyo tambulishi katika mawasiliano wakati ambapo unanua kuanzisha seti mpya ya haki na majukumu kama hali isiyo tambulishi katika mazungumzo.

Kanuni ya Hali Ya Uchunguzi

Kanuni hii huashiria kuwa wakati ambapo hali isiyotambulishi haiko wazi tumia kubadili msimbo kama mbadala wa hali ya uchunguzi kama hali isiyotambulishi na hivyo kama seti ya haki na wajibu ambao unapendelea.

MBINU ZA UTAFITI

Muundo wa utafiti huu ni wa maelezo. Utafiti huu umejikita maktabani na nyanjani, vile vile mtandao ulitumika ili kupata yaliyoandikwa kuhusu mada.

Mbinu ya usampulishaji wa kimaksudi ilitumiwa katika kupata sampuli ya utafiti huu na kuteua vyuo hivi viwili: Chuo Kikuu cha Kenyatta na Chuo Kikuu cha Mount Kenya, ambavyo vimefanyiwa utafiti. Uteuzi wa vijana kutoka Chuo Kikuu cha Kenyatta na Mount Kenya ni kwa sababu hawa ni vijana waliosoma hadi shule za upili ambapo walisoma Kiswahili kama somo la lazima lakini bado hawana umilisi wa lugha hiyo. Sababu ya kuchagua vyuo hivi viwili ni kwa kuwa Chuo Kikuu cha Kenyatta ni cha umma na cha Mount Kenya ni cha kibinafsi na katika orodha yangu ya Vyuo Vikuu vya umma, Chuo Kikuu cha Kenyatta kilikuwa nambari moja na vilevile katika orodha ya Vyuo Vikuu vya Kibinafsi Chuo Kikuu Cha Mount Kenya kilikuwa nambari moja .

Data ya utafiti huu ilikusanywa kwa njia ya hojaji , mahojiano na uchunzaji wa kushiriki. Hii iliawezesha watafiti kupata matokeo kamilifu. Mwongozo wa maswali yanayohusu sababu za kubadili msimbo yalikusika katika utafiti huu

ambayo yalitusaidia kubaini sababu kuu za kubadili msimbo kwa vijana waliohitimu kutoka Chuo Kikuu.

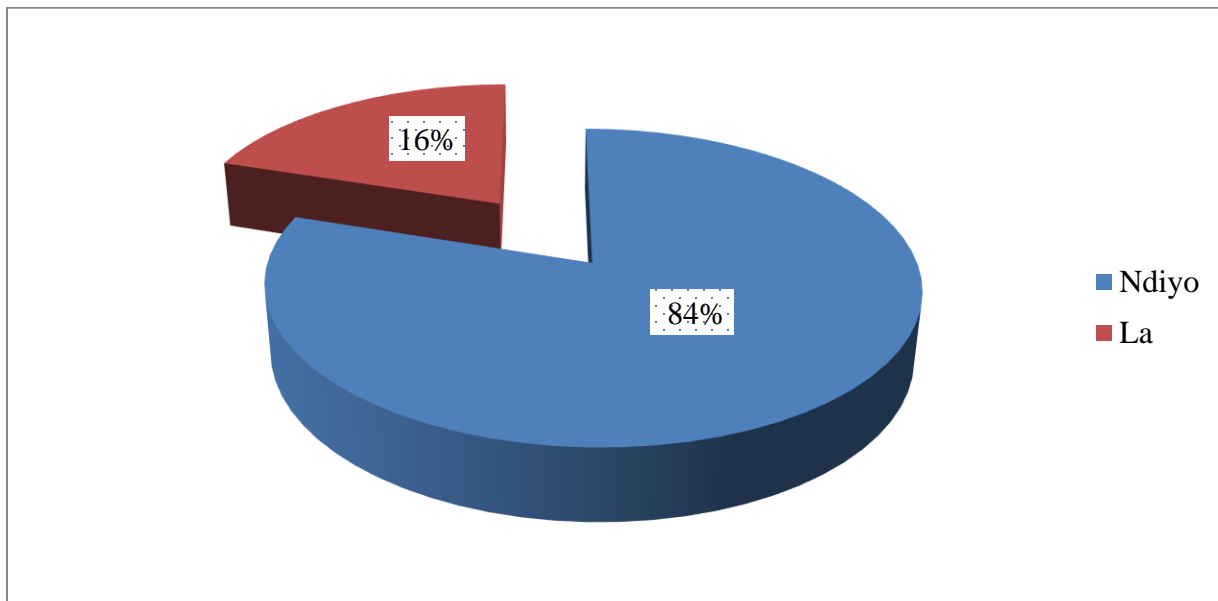
MATOKEO YA UTAFITI

Sehemu hii inalenga kuwasilisha data iliyokusanywa kutoka kwa watafitiwa katika Chuo Kikuu cha Kenyatta na Chuo Kikuu cha Mount Kenya Kaunti ya Kiambu.

Ubadilishaji Msimbo ni Jambo la Kawaida Miongoni mwa Wanafunzi wa Chuo Kikuu

Kutokana na data iliyopatikana katika Chuo Kikuu cha Kenyatta, watafitiwa 21 miongoni mwa watafitiwa 25 sawa na asilimia 84 walikubali kabisa kuwa wao wana mazoea ya kubadili msimbo. Wanafunzi 4 miongoni mwa 25 waliotafitiwa wa Chuo Kikuu cha Kenyatta sawa na asilimia 16 hata hivyo walikataa kuwa wao hubadili msimbo. Baadhi ya wanafunzi waliosema kuwa ni kawaida kubadili msimbo ni pamoja na wale wenye ujuzi wa juu wa lugha za Kiingereza na Kiswahili. Kwa mfano *'Are you coming to my hostel ama huji?'*, *'Viky ameenda class'*. *'Nitakuonyesha next semester'*. Data hii imewasilishwa katika *Mchoro 1*.

Mchoro 1: Ubadilishanaji msimbo miongoni mwa wanafunzi wa Chuo Kikuu cha Kenyatta

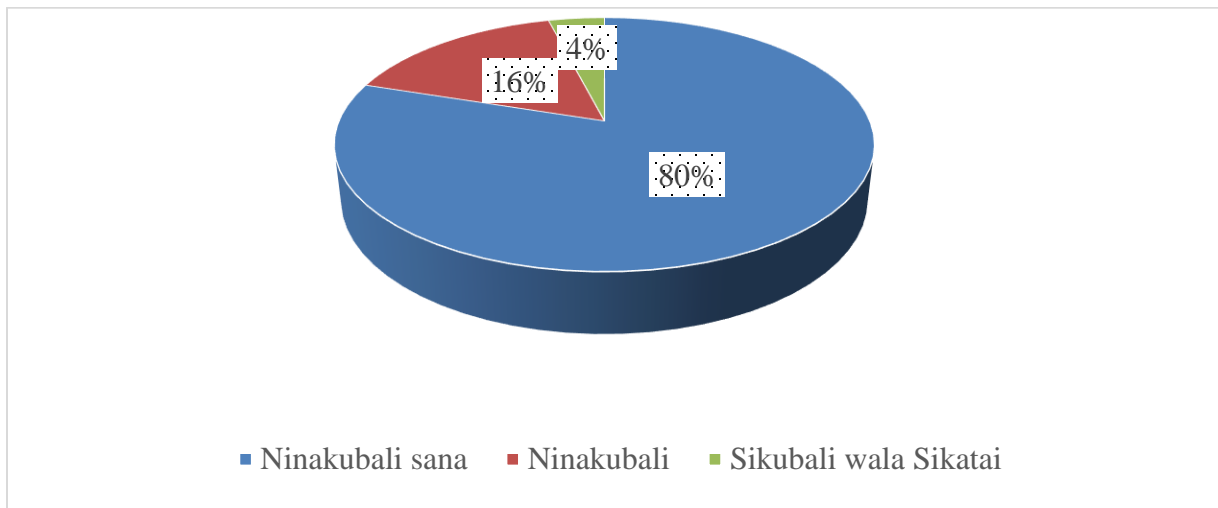
Kutokana na data hii ni kuwa kubadili msimbo ni jambo la kawaida miongoni mwa wanafunzi wa

Chuo Kikuu cha Kenyatta kwani asilimia themanini na nne walikubaliana na kauli hii.

Aidha, kutokana na data ya Chuo Kikuu cha Mount Kenya, utafiti huu ulibaini kuwa wanafunzi 20 miongoni mwa 25 waliotafitiwa sawa na asilimia 80 walikubali kabisa kuwa walikuwa na mazoea ya kubadili msimbo. Wanafunzi 4 miongoni mwa 25 hao sawa na asilimia 16 walikubali tu kuwa walikuwa wakibadili msimbo. Mtafitiwa 1 sawa na asilimia 4 pia akionyesha kuwa hakuwa na uhakika wa ikiwa alikuwa akibadili msimbo au la. Yaani

alisema kuwa hakubali wala hakatai. Licha ya hayo majibu, baada ya kuwasikiliza vijana hao katika hali rasmi, niligundua kuwa kwa kweli walipata utata katika kuwasiliana kwa lugha ya Kiswahili mfululizo bila kubadili katika Kiingereza. Pia katika hali zisizo rasmi ule utata ulikuwepo: ‘Twendeni *game* leo’, ‘Leo kuna *party home*’. Data hii imewasilishwa katika *Mchoro 2*.

Mchoro 2: Ubadilishanaji msimbo miongoni mwa wanafunzi wa Chuo Kikuu cha Mount Kenya

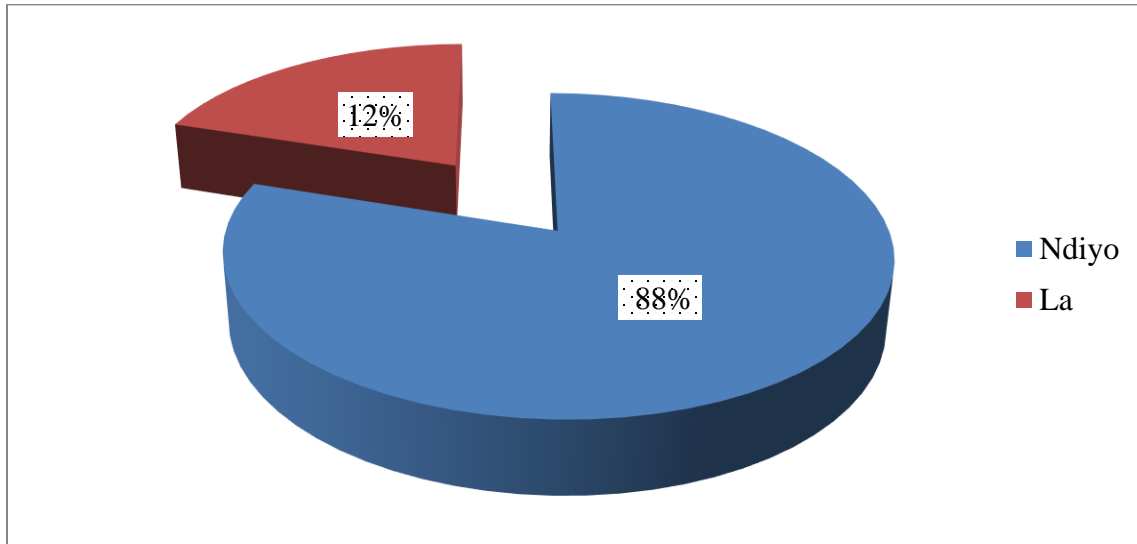
Kutokana na data hii ni wazi kuwa asilimia kubwa ya wanafunzi wa chuo kikuu cha Mount Kenya hubadili msimbo kwani ni mwanafunzi mmoja tu kati ya wale waliotafitiwa ambaye alikataa kuwa yeye hubadili msimbo.

Utomilisi wa Lugha Huathiri Jinsi Mwanafunzi Anazungumza

Utomilisi wa lugha uliwaathiri watafitiwa 3 miongoni mwa watafitiwa 25 ambao ni sawa na asilimia 12 ya wanafunzi wa Chuo Kikuu cha Kenyatta waliotafitiwa kwa kiwango kikubwa sana. Hii ni kutokana na hali kwamba walikubali kabisa kuwa hali hii ni kweli. Aidha, wanafunzi 22 ambao ni sawa na asilimia 88 walikubali kuwa kwa kiwango fulani kuzungumza kwao kunaathiriwa na utomilisi wa lugha. Hii ni kwa sababu wao walibadili msimbo pale ambapo mtu alishindwa kuendeleza mazungumzo yao hivyo kuingilia lugha

ya pili ili kufanikisha mawasiliano yao. Kwa mfano ‘*Unaenda computer center leo?*’ Sentensi hii, mwanafunzi alieleza kuwa hajui msamiati mwafaka wa maneno “*computer center*” ndiposa akabadilisha msimbo kutoka lugha ya Kiswahili hadi Kiingereza. Mfano mwingine, ‘*Nilidhani umepata majibu mmh online*’. Katika sentensi hii kijana huyu alikuwa akizungumza na mwenzake kwa lugha ya Kiswahili kisha akafika mahali na kusita huku akitafuta msamiati mwafaka na alipokosa ilimbidi yeye kubadili na kuingilia lugha ya Kiingereza. Hii ina maana kuwa kama wanafunzi hawa wanalikuwa na umilisi wa lugha ya Kiswahili hawangebadili msimbo na kuingilia lugha ya Kiingereza ila wangewasiliana kwa ufasaha na mtiririko kwa lugha ya Kiswahili. Ule utomilisi wa lugha ya Kiswahili ndio uliopooleka wao kushindwa kuendeleza mawasiliano. Tazama *Mchoro 3* unaoonyesha data iliyowasilishwa.

Mchoro 3: Utomilisi wa lugha katika Chuo Kikuu cha Kenyatta

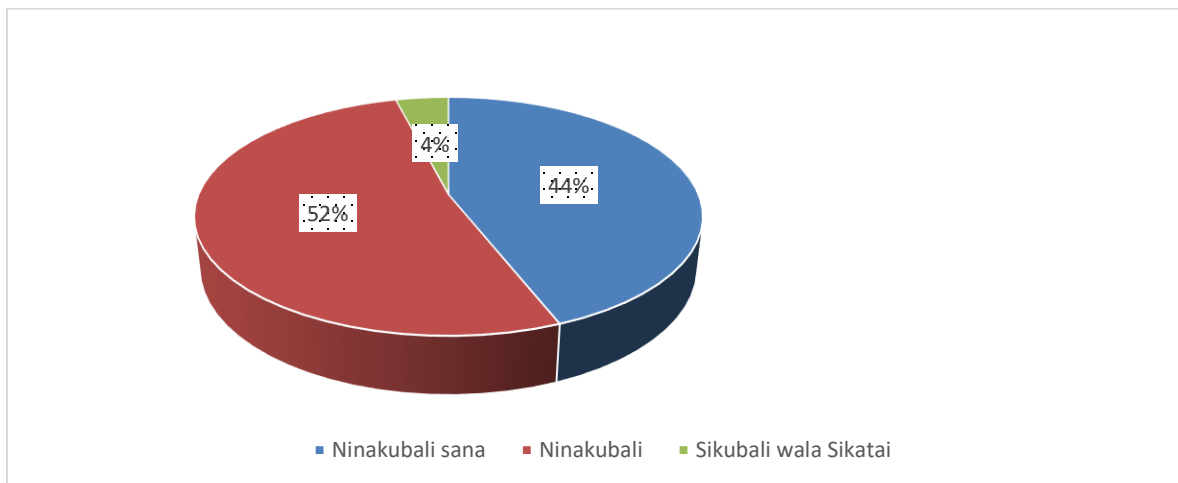

Kutokana na mchoro ulio hapo juu, utafiti huu ulibaini kuwa utomilisi wa lugha huathiri jinsi wanafunzi wa chuo kikuu cha Kenyatta huzungumza.

Katika Chuo Kikuu cha Mount Kenya, wanafunzi 11 ambao ni sawa na asilimia 44 ya wanafunzi waliotafitiwa walikubali kabisa kuwa utomilisi wa lugha huathiri jinsi wanavyozungumza. Aidha, wanafunzi 13 ambao ni asilimia 52 walisema kuwa wanakubali kuwa kwa kiwango fulani kuzungumza kwao kunaathiriwa na utomilisi wa lugha. Isitoshe, mwanafunzi 1 sawa na asilimia 4 ya watafitiwa

wote alikiri kuwa hana uhakika wa ikiwa utomilisi wa lugha huathiri jinsi anavyozungumza au la. Baada ya kuwasikiliza katika maongezi yao niligundua kuwa kwa kweli utomilisi wa lugha huathiri jinsi vijana hao walibadili msimbo. Kwa mfano wakizungumza kwa lugha ya Kiswahili ilifika mahali ambapo walisita na kubadili msimbo hadi Kiingereza. Kwa mfano: *umesikia kuna ...video game mpya ilitokea?* Nilipomuuliza mbona atumie maneno ‘video game’ alieleza kuwa hakujua msamiati wa Kiswahili wa neno lile. Data hii imewasillishwa katika *Mchoro 4*.

Mchoro 4: Utomilisi wa lugha katika Chuo Kikuu cha Mount Kenya

Vilevile kutokana na data ya chuo kikuu cha Mount Kenya ni wazi kuwa utomilisi wa lugha huathiri jinsi wanafunzi hao huzungumza.

HITIMISHO

Utafiti huu umejadili utomilisi wa lugha kama chanzo cha ubadilishaji msimbo miongoni mwa wanafunzi wa vyuo vikuu. Vilevile, kauli kuwa kubadili msimbo ni jambo la kawaida miongoni mwa wanafunzi wa vyuo vikuu.

Matokeo yanayohusu mada ya utafiti yamepatikana baada ya ukusanyaji wa data iliyokusanywa kutokana na mahojiano ya nyanjani, usomaji wa vitabu pamoja na kusakura mtandao ambayo yamechangia kwa ukamilifu data iliyowasilishwa humu. Mihimili ya nadharia ya utambulishi ambayo ni nadharia ya isimu jamii iliyoasisiwa na Carol Myers-Scotton na ambayo ni mojawapo ya kielelezo cha sababu ya wanajamii kuchanganya msimbo imekuwa dira katika kuuongoza utafiti huu hadi matokeo haya yakapatikana. Matokeo haya yameorodheshwa kama ifuatavyo:

- Wanafunzi wa vyuo vikuu wana ufahamu wa kiwango cha juu wa lugha ya Kiswahili na Kiingereza. Kundi hili linafuatwa na la wale wenye ufahamu huu kwa kiwango cha wastani.
- Ubadilishaji msimbo ni jambo la kawaida miongoni mwa wanafunzi wa vyuo vikuu. Data imeonyesha kuwa idadi kubwa ya wanafunzi hawa wamezoea kubadilisha msimbo.
- Wanafunzi wa vyuo vikuu wanafahamu kuwa utomilisi wa lugha huathiri jinsi wanavyozungumza. Ufahamu huu unatoa dhana kuwa wao wanalijua tatizo au chanzo cha wao kujipata katika hali ya kubadili msimbo.
- Idadi ya juu ya wanafunzi wa chuo kikuu hawana umilisi wa lugha ya Kiswahili. Utafiti huu umebaini kuwa katika mojawapo ya vyuo, idadi ya juu sana ya wanafunzi hawana uhakika wa iwapo wana umilisi wa lugha ya Kiswahili au la.

MAREJELEO

Appel, R., & Muysken, P. (1987). *Language contact and bilingualism*. London: Edward Arnold.

When contact speakers talk, linguistic theory listens, 239.

Gachinu, J. N. (1996) *Linguistic Aspects of Code switching in Gikuyu, Kiswahili and English*. (Unpublished MA Thesis Kenyatta University).

Gumperz, J. (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hudson, R. (1980). *Sociolinguistics*. Cambridge : Cambridge University Press.

Kachru, B. B. (1977). "Code- switching as a Communicative Strategy in India". Saville-Troike, Muvie (wah). *Linguistics and Anthropology*. Washington. Georgetown University.

Kanana, F. E. (2003). "Code Switching in Business Transactions. A Case Study of Linguistic Repetition in Maasai Market in Nairobi", Kenya. (Unpublished M.A. Thesis) Kenyatta University.

Munuku, A. W. (2005). *Code Switching in the Contemporary Kiswahili Rap Song*. (Unpublished M.A. Thesis) Kenyatta University.

Muthuuri, D. G. (2000). *Code Switching Among Kenyatta University Multilingual Community*. Nairobi, Kenya. (Unpublished M.A. Thesis) Kenyatta University.

Muthwii, M. J. (1986). *Language Use in Plurilingual Societies. The Significance of Code Switching English/Kalenjin*. (Unpublished M.A Dissertation) University of East Anglia.

Myers-Scotton, C. (1993). *Social Motivations for Code Switching. Evidence from Africa*. Oxford: Clarendon Press.

Ndegwa, A. F. (2009). *Functional and Patterns of Code Switching in Nairobi Based Radio Stations*. (Unpublished M.A Thesis) Kenyatta University.

Nthiga, P.M. (2003). *Patterns and Functions of Code Switching in Pre- Primary classroom Discourse in selected schools at Kasarani Division Nairobi*. (Unpublished M.A Thesis) Kenyatta University.

Scotton, M. and Ury, W. (1977). “Bilingual Strategies: The Social Functions of Code Switching”. *International Journal of the Sociology of Languages*, vol.1

Parkin, D. J. (1974). *Language switching in Nairobi*. Nairobi: Oxford University Press.